

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВАРІАТИВНОСТІ СИСТЕМИ ECTS В КРАЇНАХ ЄВРОПИ ТА УКРАЇНИ

Харківська А.А.

У статті проведено порівняльний аналіз варіативності запровадження залікових кредитів у країнах Європи та на Україні. Розглянуті співвідношення аудиторної та самостійної роботи студента; обов'язкових дисциплін та дисциплін за вибором; організацію контролю знань та системи оцінювання в університетах Женеви, Сорбонни, Брюсселя. Автор доводить, що запровадження ECTS до практики української вищої школи не є чимось кардинально новим. У статті розкривається, що використання системи залікових кредитів не може зводитися лише до простого перерахунку трудоемкості в кредити.

Актуальність проблеми. Майбутнє України, реалізація її пріоритетів і національних інтересів у сфері зовнішньополітичної й зовнішньоекономічної діяльності, зміцнення позицій та авторитету на міжнародній арені, розширення географії, ділових зв'язків і забезпечення національної безпеки залежать від розуміння й уміння фахівців орієнтуватися в стрімко мінливому світі, їхньої здатності аналізувати й прогнозувати ці зміни, високої громадянської відповідальності перед державою, суспільством і кожною людиною в прийнятті рішень.

Академічне співтовариство потребує співробітництва в дослідницьких проектах. Необхідно навчитися партнерству та спільній роботі в освітніх проектах. Кожна європейська країна самостійно не може надати студентам досить багатий вибір освіти, але майбутні фахівці вимагатимуть усе більше й більше можливостей вибирати, і забезпечити їм цю можливість ми можемо тільки в співробітництві з вузами-партнерами.

В основі змін повинно бути співробітництво й взаємодія. Адже тільки на цій основі ми зможемо освоїти наш найбагатший ресурс – колосальне співтовариство

студентів – і розділити наше загальне багатство[1, С.3].

Мета статті полягає у порівнянні варіативності процесу впровадження системи залікових кредитів у Європейському просторі вищої освіти, зокрема, розглянути співвідношення аудиторної та самостійної роботи студента; обов'язкових дисциплін та дисциплін за вибором; організацію контролю знань та системи оцінювання в університетах Женеви, Сорбонни, Брюсселя.

Запровадження системи залікових одиниць (кредитів) до практики української вищої школи пов'язане безпосередньо з розвитком в Європі Болонського процесу, мета якого – досягти сумісності та прозорості європейських систем освіти. Використання кредитної системи врахування трудоємкості навчальної роботи є важливим інструментом удосконалення організації навчального процесу в інституті.

Термін «кредит» використовується для вимірювання трудоємкості тієї чи іншої дисципліни та навчальної роботи студента (за аналогією зі звичним для нас вимірюванням трудоємкості в академічних годинах). Ми визначаємо трудоємкість як показник, який характеризує витрати навчального часу на виконання певного виду навчальної роботи в процесі аудиторних занять та при самостійній підготовці. Заліковий кредит являє собою одиницю вимірювання працевитрат при вивченні дисципліни. Реалізація положень кредитно-модульної системи є складним механізмом, який можна визначити як цілісне та взаємопов'язане функціонування основних аспектів навчального процесу на основі використання залікової одиниці (кредиту) в якості міри трудоємкості роботи студента.

У вищих навчальних закладах різних країн існує велика кількість кредитних систем, що відрізняються навіть на інституційному рівні. В цілому, вони відображають структуру системи освіти – від ступенів, що присуджуються, до умов організації навчального процесу. В рамках Болонської угоди в якості інструменту забезпечення прозорості освітніх структур рекомендовано кредитну систему ECTS, принципи функціонування якої детально описані в ряді регламентуючих документів, у тому числі й європейського масштабу[2]. Прийняття ECTS в якості

міжнародного еталону не означає відмову країн-учасниць від національних способів вимірювання, а передбачає лише підготовку адекватного механізму перерахунку національних систем оцінки працевитрат студента та якості засвоєння ним навчального матеріалу до системи ECTS.

Запровадження ECTS до практики української вищої школи не є чимось кардинально новим. У нашій освіті вже давно існують елементи цієї системи, включаючи її накопичувальну та перезарахункову складові. Умовні одиниці, отримані студентом після складання заліку, іспиту записуються в його особовій картці, й в цьому сенсі наша система є накопичувальною. Перезарахування дисциплін і навіть цілих періодів навчання завжди практикувалося в наших ВНЗ: при переведенні студента з одного вищого навчального закладу до іншого в межах країни або зі спеціальності на спеціальність у межах одного вищого навчального закладу. Рішення про перезарахування приймалися на основі порівняння змісту програм навчальних дисциплін; зіставлення працевитрат (в академічних годинах) по кожній з дисциплін. Система ECTS базується практично на тих самих засадах, а різниця полягає лише в тому, що академічне визнання періодів навчання в іншому ВНЗ планується заздалегідь у відповідності зі встановленим порядком. При цьому нам доведеться значно пильніше контролювати ефективність самостійної роботи студента і більш об'єктивно оцінювати її трудоемкість. Контроль якості в цьому сенсі – не допускати нарахування кредитів лише за статусність дисциплін.

При розробці методики розрахунку системи залікових одиниць по окремим дисциплінам навчального плану (можливо, дисциплінам спеціальності або спеціалізації, за якими розробляються курсові й дипломні проекти або інші з найбільш важливих для кваліфікаційної характеристики випускника роботи) необхідне уведення методики або інструментарію розрахунку науково-дослідницької діяльності студентів, особливо у вищих навчальних закладах з розвиненими науковими школами або тими, що здійснюють дослідження з фундаментальних питань науки.

Співвідношення обов'язкових дисциплін та дисциплін за вибором

У статті «Реформування навчальних планів за європейськими вимогами – нова парадигма освіти»[3, С.372-379] ми вже розглядали проблему співвідношення в навчальному плані обов'язкових дисциплін та дисциплін за вибором, яке, відповідно до Болонських принципів, має бути достатньо гнучким та передбачати можливість різноманітних сценаріїв засвоєння навчальної програми.

Перехід на модульну систему має полегшити можливість зіставлення навчальних траєкторій студентів зі збалансованим співвідношенням обов'язкових курсів та курсів за вибором. Європейський досвід показує, що можлива досить широка варіативність як за кількістю дисциплін/модулів за вибором, так і за можливостями їх вибору та комбінації. Так, в університеті Фрибурга (Швейцарія) в бакалавраті на факультеті соціальних наук половина (зі 180 кредитів за трирічний бакалаврат) часу й кредитів відводиться на засвоєння обов'язкової програми, інші 90 кредитів – на курси за вибором (60+30 кредитів або 30+30+30 кредитів). На філологічному факультеті за напрямом «підготовка до магістратури» 120 кредитів відводиться на основну програму та 60 кредитів – на додаткову, причому студент має можливість офіційно обирати та засвоювати курси з інших факультетів, отримуючи ці кредити до свого активу.

В університеті Женеві в бакалавраті лише один модуль із 15 є модулем за вибором, усі модулі оцінюються однаково – по 12 кредитів. Студент може обирати модулі з програм свого факультету, інших факультетів та програм інших університетів.

У Сорбонні та Брюссельському університеті співвідношення обов'язкових дисциплін/модулів та вибіркових дисциплін/модулів не постійне, а розписується на кожний рік навчання. Так, у Сорбонні на програмах бакалавра першого року навчання вивчається 13 обов'язкових дисциплін, 1 модуль, що складається з декількох дисциплін, та 1 або 2 дисципліни за вибором. На другому курсі – 16 обов'язкових дисциплін, 1 модуль або 1 чи 2 дисципліни за вибором. На третьому курсі бакалаврата – 16 обов'язкових дисциплін, 1 модуль та 1 дисципліна чи модуль за вибором. Для першого року магістратури передбачено 3 обов'язкових

		Обов'язкові дисципліни	Дисципліни/ модулі за вибором
Бакалаврат	1 курс	13	2
	2 курс	9	2+1
	3 курс	7	5+1
Магістратура	1 курс	9	4 – 8
	2 курс	4	7 – 10

модуля, які вивчаються послідовно, та 1 з трьох модулів за вибором. На другому курсі (у третьому семестрі) магістратури вивчаються загальні предмети згідно напрямку магістерської підготовки та один з чотирьох семінарів за вибором. У Сорбонні студент має можливість обирати не тільки модуль, але й предмети всередині модуля.

Університет Брюсселя декларує, що 20% навчального часу відводиться на курси за вибором. На конкретних курсах співвідношення обов'язкових дисциплін та предметів за вибором виглядає так:

У Сорбонні та Брюсселі курси за вибором викладаються, починаючи з 1 року навчання бакалаврату, при цьому існує декілька позицій вибору – дисциплін, модулів, семінарів. Цікаво, що якщо в Брюссельському університеті співвідношення обов'язкових та вибіркового дисциплін з першого курсу бакалаврату до другого курсу магістратури змінюється на протилежне, то в Сорбонні на всіх курсах та рівнях навчання зберігається домінуюче положення обов'язкових дисциплін.

Український освітній стандарт з кожної спеціальності складається з кількох блоків дисциплін: гуманітарних та соціально-економічних, загальнопрофесійних, спеціальних, природничонаукових. У кожному з цих блоків є обов'язкові курси, а також курси, які обирає сам студент. Кожен курс «коштує» один або декілька

кредитів. Один кредит містить 36 годин навчального часу, який складається з декількох елементів:

1) аудиторного навантаження, яке займає приблизно 50% загального об'єму навчального часу;

2) часу, що відводиться на самостійну роботу студента (50% від загального об'єму навчального часу): на кожну лекційну годину має припадати приблизно 0,5 години самостійної роботи; на кожну годину практичних або лабораторних занять – 1 година самостійної роботи студента; часу, необхідного для читання літератури, рекомендованої курсом, та складання конспектів; часу, необхідного для підготовки письмових робіт; часу, необхідного для підготовки до екзаменів.

З урахуванням досвіду роботи навчальних закладів можна визначити низку найбільш поширених методів модульного навчання, які можна використовувати для засвоєння всього об'єму навчального матеріалу:

- інформаційні методи (телеконференція, телеміст, слайд-лекція, розповідь, бесіда, консультування, демонстрація). Розвиток комп'ютерної інфраструктури у ВНЗ надає можливість ширше впроваджувати у навчальний процес ці методи. Почався помітний перехід від традиційних, інформаційно-репродуктивних до нових методів і технологій навчання, які розвивають творчу думку студентів, стимулюють самостійну роботу, забезпечують більш якісний рівень індивідуалізації навчання і визначення рівня знань. Впровадження інформаційних технологій в навчальний процес є закономірною відповіддю на вимоги часу. Педагогічна інформатика зорієнтована на використання в навчальному процесі об'ємних зображень, мультимедійних засобів. Інформаційна підтримка освітнього процесу включає використання баз даних і знань з навчальною метою; телекомунікаційна технологія допомагає студентам опанувати наукові проблеми, розробка яких ще не завершена, контактувати з іншими дослідниками, використовуючи міжнародні, міжрегіональні проекти, мости. Вона дає можливість спілкуватися зі своїми колегами практично в усьому світі, обмінюватися

науковими та навчально-методичними розробками, комп'ютерними програмами, даними тощо.

- операційні методи (алгоритми, лабораторні вправи тощо);
- пошукові методи (дискусія, ділова гра, ситуаційна задача, «мозковий штурм», прогресивний семінар тощо);
- методи самостійного навчання (читання модуля, читання текстів, слухання). Ці методи відкривають можливість здобуття освіти й тим, хто перебуває на індивідуальному графіку навчання, та, безумовно, ці методи необхідні й при втіленні в життя концепції LLL – lifelong learning. Якісно нові можливості самопідготовки й удосконалення професійних знань дають електронні підручники – новий вид навчальних посібників, спеціально підготовлений для цілей освіти й самоосвіти на основі останніх досягнень мультимедійної техніки та педагогічної науки. Вони вже довели свою ефективність у самостійному вивченні іноземних мов.

У 2006-2007 навчальному році в Харківському гуманітарно-педагогічному інституті (ХГПІ) проходив широкомасштабний експеримент із запровадження нових освітніх технологій. Кафедрами інституту була проведена кропітка робота зі створення електронних навчально-методичних матеріалів, що включають курс лекцій, навчальні посібники, методичні вказівки та систему тестування пройденого матеріалу. Основна мета експерименту полягала у відпрацюванні методики самостійної праці студентів з використанням комп'ютерних технологій. Аудиторна робота займала приблизно 1/3 від загальної кількості годин на семестр, самостійна робота – 2/3. Для професорсько-викладацького складу проводились загальноуніверситетські семінари, пропонувалися рекомендації з організації самостійної роботи. У процесі самостійної роботи використовувалися домашні комп'ютери, підключені до Інтернет, або робота велася в інститутських комп'ютерних класах. В ході експерименту проводився регулярний тестовий контроль засвоєння блоків дисциплін, що вивчалися, якості виконаних лабораторних робіт, а також навичок, отримуваних на практичних і семінарських

заняттях. Застосування комп'ютерних засобів доступу до навчальних ресурсів дало змогу викладачам реалізовувати індивідуальні стратегії та стилі навчання, більш гнучко реагувати на відмінності у рівні підготовки студентів, що позитивно вплинуло на їх мотивацію. Відпрацьована в ході експерименту методика продовжує використовуватися викладачами кафедр у навчальному процесі.

У процесі модульного вивчення дисципліни викладач може використовувати всі методи. Однак черговість їх використання, з огляду на дисципліну, що вивчається, має бути такою:

- на першому етапі вивчення необхідно використовувати інформаційні методи, які надають необхідні базові знання – переважно теоретична підготовка;

- на другому етапі вивчення теорія закріплюється на практиці, набуваються практичні навички використання теоретичних знань. Для цього етапу доцільно і необхідно використовувати операційні методи навчання;

- на третьому етапі проводиться перевірка набутих теоретичних знань і практичних навичок, а отже використання пошукових методів дасть більший ефект, ніж, наприклад, звичайна контрольна робота чи іспит;

- з огляду на обсяг необхідних знань і навичок, які потрібно засвоїти та набути, методи самостійного навчання повинні часткового використовуватися на всіх етапах вивчення дисципліни.

У використанні академічних кредитів європейського зразка (ECTS) ховається чимало серйозних проблем. Простий перерахунок годин в кредити через єдиний коефіцієнт є неприйнятним; якщо арифметично перерахувати години в кредити, порівнявши один академічний кредит до тридцяти шести академічних годин загального навантаження, картина української вищої освіти перед обличчям європейської освіти значно викривлюється. Непропорційно високого значення набувають дисципліни циклів гуманітарної і соціально-економічної підготовки, і в той же час недооцінюються спеціальні дисципліни.

Однак дуже небезпечно просто додавати академічні кредити спеціальним дисциплінам, не забезпечуючи їх збільшенням навчального навантаження.

Наявність доволі великої кількості навчальних дисциплін, які вивчаються протягом одного семестру, ускладнює перерахунок академічних годин у кредити з орієнтацією на ECTS. При розподілі 60 залікових одиниць на рік між дисциплінами навчального плану деякі отримують по 1,5-2 одиниці, найкрупніші курси – по 4.

У системі ECTS, яка діє в західних країнах, на один предмет випадає в середньому 5-8 кредитів. Це пов'язане з модульною побудовою навчального процесу. Широке запровадження модульної системи означає відмову від предметного викладання, а наші національні стандарти складені попредметно. З іншого боку, якщо в кредитах визначають оптимальний час повного навчального навантаження студента для засвоєння змісту навчальної дисципліни чи курсу, то модуль як одиниця вимірювання змісту дає можливість змодельовати іншу, більш продуктивну технологію навчання, яка дає змогу засвоювати зміст навчального предмета не урочними порціями (шкільництво), не семестровим відрізком (традиційна вища школа), а логічно завершеними частинами (модулями). Кількість змістових одиниць модуля резонує з виділеним часом на їх засвоєння, протягом якого суб'єкти навчання спроможні реалізувати психолого-педагогічні й фахові вимоги до цілісного процесу засвоєння модульної сукупності знань і тим самим досягти оптимального ефекту в навчанні.

Звичайно, передбачення про існування такої стандартної технології носить багато в чому умовний характер. Насправді, об'єми навчання, які засвоюються студентами в одиницю часу в конкретних вищих навчальних закладах, можуть значно відрізнятися; те ж саме можна сказати і про врахування (зарахування) дисциплін при переході з ВНЗ до ВНЗ при традиційних академічних довідках із указанням «трудоємкості» в академічних годинах.

При розрахунках трудомісткості основних освітніх програм вищої професійної освіти (ВПО) у залікових одиницях необхідно враховувати наступне: залікова одиниця відповідає 36 академічним годинам загальної трудоємкості тривалістю по 45 хвилин; розрахунок трудоємкості дисципліни в залікових одиницях ведеться, виходячи з поділу її трудоємкості в академічних годинах на 36

з округленням до 0,5 по встановленим правилам. Залік з дисципліни і трудоємкість курсових проектів (робіт) входять до загальної трудоємкості дисципліни в залікових одиницях.

Організаційно-методичне забезпечення самостійної роботи студентів

У Болонських документах акцентується увага на збільшенні долі самостійної роботи студентів як фактору, що супроводжує широкомасштабне запровадження кредитної системи. Істотне питання – в якій мірі слід регламентувати співвідношення аудиторного навантаження і самостійної роботи? Зрозуміло, що магістр повинен працювати самостійно значне більшу частину навчального часу, ніж бакалавр, не кажучи вже про той період, коли він пише магістерську дисертацію.

Давайте ще зупинимось на питанні гіпотетичної можливості розповсюдження практики вибору студентом викладача – тут змінюється сама система суб'єктних відносин в освіті. Для викладача легко забезпечити собі місце в інтелектуальному просторі, коли всі студенти зобов'язані слухати його курс, але в умовах конкуренції від них потребується докладання зусиль. У нових умовах викладач має бути конкурентноспроможний, продуктивний, орієнтований на можливості й запити користувача. В цілому, така організація позитивна тим, що викладач опиняється перед необхідністю постійного самовдосконалення та самонавчання, а це, безумовно, передбачає підвищення матеріального стимулювання педагога.

Зміни суб'єктних відносин тягнуть за собою й зміни характеру навчальної діяльності студента, який отримує можливість обирати та несе відповідальність за свій вибір. Сесійні «аврали» поступаються місцем систематичній навчальній роботі з великою часткою самостійної роботи, в ході якої формуються пошукові навички.

У викладачів виникають справедливі побоювання з приводу того, як український студент буде сам обирати між різними курсами і викладачами у випадку широкого розповсюдження такої практики: чи не буде він орієнтуватися

лише на хороше ставлення викладача, на рівень навчального навантаження. Тобто проблема психологічної неготовності характерна й для студентського середовища. У зв'язку з цим ще раз підкреслимо висказану думку про доцільність збереження кафедри як структурної та організаційної одиниці. Очевидно, з урахуванням певної психологічної неготовності студентів та небезпеки руйнування кращих традицій вищої школи підхід до нелінійної організації навчання має бути дуже обережним та виваженим.

Відмінності в підходах представників різних напрямків підготовки і різних спеціальностей викликають чимало питань. Очевидно, що до накопичення достатнього досвіду доцільно не пускати процес на самоплив. Не є секретом, що наші студенти мало звичні працювати самостійно, тому викладацькому складу необхідно методично й технічно забезпечити більшу самостійність студентів, постійно контролювати їх роботу. З цією метою у ВНЗ мають бути визначені вимоги до поточних атестацій, які детально регламентують роботу студента впродовж семестру.

Наприклад, у ХГПІ на основі загальної схеми, рекомендованої в межах вищого навчального закладу, кожна кафедра має визначати оцінювані види навчальної роботи з урахуванням специфіки конкретної дисципліни, і розробляти для студентів детальний календарний план звітності за кожний вид навчальної роботи. Наявність такого алгоритму – надзвичайно важлива, враховуючи невміння багатьох студентів раціонально організувати та розподіляти свою самостійну роботу. Підсумки поточної атестації потрібно підводити не менше двох разів на семестр. Загальна оцінка з дисципліни визначається як сума балів, набраних студентом у результаті роботи протягом семестру, включаючи самостійну та наукову роботу.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП) передбачає повну забезпеченість навчального процесу методичними матеріалами. Значне збільшення долі самостійної роботи в навчальному процесі передбачає зміщення акценту у викладацькій роботі в бік методики.

Для кожної спеціальності на факультеті мають бути підготовані тематичні програми по кожній дисципліні, в яких обов'язково має вказуватися трудоємкість у кредитах; мета засвоєння даної дисципліни; взаємозв'язок з іншими дисциплінами; список загальних і спеціальних компетенцій, які студент повинен засвоїти по кожній дисципліні; матеріали для аудиторної роботи по кожній дисципліні: тексти лекцій (у т.ч. в електронному вигляді), програми та плани семінарських, практичних занять; матеріали для самостійної роботи студентів: набори текстів домашніх завдань, матеріали самоконтролю по кожній дисципліні, типові моделі рефератів, курсових робіт та критерії їх оцінювання, навчальні електронні матеріали в електронній бібліотеці інституту; матеріали для контролю знань, письмові контрольні завдання, письмові та електронні тести, екзаменаційні білети по кожній дисципліні; матеріали для роботи в період проходження різних видів практики: плани та програми проведення практик, форми звітної документації.

Окрім вищезазначених, окреслимо коротко ще декілька проблем, пов'язаних з уведенням кредитно-модульної системи. Це велика трудоємкість непрофільних дисциплін, обов'язкових для вивчення (фізкультура, військова підготовка). Якщо враховувати при розрахунку кредитів тільки кількісний показник, то на них відводиться значно більша кількість залікових одиниць, ніж на предмети, що відносяться до блоку загальнопрофесійних або спеціальних дисциплін. Шляхів усунення таких протиріч декілька: винесення предмету до блоку факультативних дисциплін; уведення системи вагових коефіцієнтів значущості дисципліни в контексті програми навчання. Такі підходи застосовуються в експериментальному порядку в наших ВНЗ. В українських та зарубіжних публікаціях усе частіше акцентується увага на необхідності компетентнісного підходу при підрахунку трудоємкості навчальної роботи в залежності від набутих знань, прищеплених умінь, вироблених навичок, необхідних в майбутній професійній діяльності.

Використання системи залікових одиниць не зводиться лише до простого перерахунку трудоємкості в кредити. Уведення кредитної системи передбачає вдосконалення організації навчального процесу, його методичного супроводу;

раціональніше використання навчального часу; зміна характеру діяльності викладача тощо. Це довгий та серйозний процес. Тут потребується покрокова та кропітка робота як на рівні держави, так і на рівні окремих ВНЗ. Безумовно, на цьому шляху зустрінуться ускладнення, проте лише об'єднанням зусиль академічного співтовариства можна досягнути вагомого результату й прогресу в цій області.

Організація контролю знань та системи оцінювання

Як відомо, трудоємкість навчального навантаження студента в термінах ECTS, системи переносних кредитів, з певними виправленнями прийнятої в країнах Європи, включає час, який витрачається на відвідування лекцій, семінарів, самостійну роботу, підготовку до занять, здачу заліків та екзаменів тощо.

Для впровадження КМСОНП слід дотримуватися принципу порівняльної трудомісткості кредитів, який полягає в досягненні кожним студентом встановлених ECTS норм, що забезпечують академічну мобільність студентів, державне та міжнародне визнання результатів освіти на конкретних етапах виконання студентом індивідуального навчального плану[4, С.282-283].

Кредити проставляються по всім освітнім компонентам програми навчання (модулі, дисципліни та курси, робота над випускною роботою тощо) та відбивають кількість роботи, яка вимагається по кожному з них у відношенні до повного об'єму роботи, необхідного для завершення семестру, року навчання, бакалаврату, магістратури.

Виконання студентом програми підтверджується національними та місцевими (вузівськими) оцінками, але хорошою практикою вважається додавати до них ECTS-оцінки. Оцінки будь-якої національної системи перераховуються в єдину п'ятирівневу шкалу позитивних оцінок. Рівні цієї шкали позначаються літерами:

А (найкраща оцінка), В, С, D, Е (найгірша, але все-таки позитивна оцінка).

Рівень негативної оцінки – F та FX.

Рівень ECTS-оцінок студентів засновано на статистичному підході. Оцінки, що проставляються студентам в одній навчальній групі з відміткою «пройдено», вважаються статистично обґрунтованими, якщо оцінку А отримали 10% студентів; В – 25%; С – 30%; D – 25%; Е – 10%. Різницю зроблено між оцінками FX та F, що використовуються для студентів, які не здали курс. FX означає: «невдача – потребується ще деяка робота для того, щоб «пройти»» та оцінка F: «невдача – потребується значна подальша робота». Включення оцінок «неуспішно» до документу «Transcript of Records» є додатковим елементом.

Більшість університетів визнають важливість поточного контролю знань студентів, хоча форми та умови цього контролю відрізняються.

Наприклад, в університеті Женеві виставляється оцінка за кожний модуль, проводяться як мінімум два усних і два письмових екзамени за напрямом, допуск до екзаменів проводиться згідно підсумків поточного контролю, шкалювання оцінок від 0 до 6, достатньою є оцінка 4, допускається дві перездачі екзамену.

У Сорбонні вивчення окремого предмета або модуля передбачає виконання усних та письмових робіт різних коефіцієнтів складності.

У Харківському гуманітарно-педагогічному інституті контроль засвоєння студентом кожної дисципліни здійснюється в рамках кредитно-модульної системи, та включає: контрольні точки (контрольні роботи; тестування (письмове або комп'ютерне) по розділам; звіт по курсовим роботам; «захист» практикумів; та підсумкову атестацію (підсумкове тестування по дисципліні; іспит (письмовий або усний); залік (диференційований або звичайний). Фахівці інституту розроблюють загальні схеми для груп спеціальностей, а викладачі кафедр – конкретні схеми КМСОНП по кожній дисципліні (із розбивкою на трудоємкості, виміряні в змістових модулях та балах для кожного етапу рубіжного контролю знань).

За результатами підсумкової атестації студенту виставляються:

- оцінка за шкалою ECTS (літера А, В, С, D, Е, FX, F);
- диференційована оцінка за 100бальною системою, що характеризує якість засвоєння студентом знань, умінь, навичок в рамках даної дисципліни;

- оцінка за національною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно).

За результатами рубіжного та поточного контролю тьютори на факультетах складають академічні рейтинги студентів. Високий рейтинг дозволяє студенту отримати академічні пільги та переваги (підвищену стипендію, безкоштовне навчання, премію тощо).

Як бачимо, з одного боку, введення системи залікових одиниць, індивідуальних навчальних планів, в яких має знайти відображення система освітніх траєкторій та структура навчальних модулів, покликане полегшити роботу з переведення та сумісності освітніх показників. З іншого боку, як розібратися в цій системі студенту? Для цих цілей в європейському просторі, який створюється, передбачений спеціальний інститут академічного консультування – тьюторства. Задачі тьютора відрізняються від задач викладача тим, що він орієнтується серед курсів та модулів, у системі кредитів та балів, які нараховуються, приймає участь у формуванні індивідуального плану навчання. Тобто задачі тьютора є, так би мовити, «зовнішніми» у відношенні до змісту навчання. За своїми функціями тьютор близький до куратора, але до його компетенції, окрім організаційних моментів, входить й змістова орієнтація в освітніх програмах.

Для порівняння, в Сорбонні тьюторам також присвоюється в першу чергу роль консультантів, вони інформують студентів та надають рекомендації з питань вибору напряму навчання, допомагають кожному з них зорієнтуватися в структурі університету. Однак до обов'язків тьютора також входить і перша допомога студентам в їх роботі над індивідуальними науковими проектами, наприклад, консультації по роботі в бібліотеці, по збору та складанню бібліографії. Тьютор, таким чином, відіграє роль першого наукового наставника.

У нашому інституті задача тьюторства перш за все – це організаційно-психологічна допомога першокурсникам у швидкій адаптації до умов життя великого міста, умов життя в гуртожитку, в організації самостійної роботи та культурного відпочинку.

Основними напрямками діяльності тьюторів є: контроль за станом навчання, відвідуванням занять; вивчення особистості студента, налагодження індивідуального спілкування з ним, включення його в життя групи інституту; встановлення контакту з батьками; консультування студента та допомога у вирішенні проблем, які виникають; участь в організації студентських заходів.

Можна звернути увагу на те, що в цій редакції список функцій тьютора наближається все-таки до ряду обов'язків куратора та за основним своїм спрямуванням ці функції не пов'язані з реалізацією у ВНЗ принципів кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Досвід європейських та українських вузів, що практикують в себе Болонські принципи, показує, що цьому аспекту тьюторської діяльності приділяється першочергова увага.

Тьютор організує прийом індивідуальних планів студентів у встановлений термін та приймає участь в складанні робочих планів напряму (спеціальності) на навчальний рік; сприяє внесенню змін до індивідуальних навчальних планів студентам; обов'язково приймає участь в роботі деканатської комісії, яка розглядає питання успішності та академічного статусу студентів.

Тьютори мають право перевіряти виконання правил проведення рубіжного та поточного контролю по всім дисциплінам, приймати участь у розрахунках академічного рейтингу студентів.

Це свідчить про те, що цьому виду діяльності приділяється особлива увага, і вона сприймається як конститутивна для організації навчального процесу, побудованого за новими принципами. На відміну від функцій куратора, які передаються викладачам, тьюторські обов'язки виділені в окрему посаду та достатньо широкі. До прав тьютора входить не тільки спостереження за процесом навчання та представлення інтересів групи студентів, але і, наприклад, контроль за навчально-методичним забезпеченням, необхідним для навчання за даним напрямом (спеціальністю), участь в розрахунках академічного рейтингу студентів, тобто тьютору відводиться суттєва роль в системі забезпечення якості освіти на факультеті.

На закінчення, хочемо навести цитату з «Основних засад розвитку вищої освіти України» ч.4, 2008 р.: «Стратегічним завданням Болонського процесу є формування Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), що ґрунтується на спільності принципів функціонування систем вищої освіти країн-учасниць...Приєднання держави до Болонського процесу є незаперечним фактом міжнародного визнання системи вищої освіти України.»[5, С.5]

Висновки. Стислий порівняльний аналіз варіативності систем ECTS (European Credit Transfer System) свідчить, що розрахунок трудоемкості навчальної роботи в залікових кредитах – надзвичайно складне питання.

У розглянутих країнах (Франція, Швейцарія, Бельгія) використання системи залікових одиниць не зводиться лише до простого перерахунку трудоемкості в кредити. Уведення кредитно-модульної системи передбачає вдосконалення організації навчального процесу, його методичного супроводу; раціональніше використання навчального часу; зміна характеру діяльності викладача тощо. Це довгий та серйозний процес. Тут потребується покрокова та кропітка робота як на рівні держави, окремих ВНЗ, так і на рівні самих викладачів. Безумовно, на цьому шляху зустрінуться труднощі, проте лише об'єднанням зусиль академічного співтовариства можна досягти вагомого результату й прогресу в цій області.

Європейська політика сусідства відкриває нові перспективи для партнерства.

Використана література:

1. Г.Ф.Пономарьова, А.А. Харківська, Т.В. Отрошко. Вища освіта України в парадигмі євроінтеграції (курс лекцій). Навчальний посібник.– Х.,2008. - 336с.
2. ECTS users guide. – Brussels, February 2005 // Internet: The Site of the European University Association (EUA): http://europea.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects/guide_en.pdf
3. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб.наук.праць / За ред. Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О.Г. РОМАНОВСЬКОГО. – Вип. 18(22). – Харків: НТУ «ХПІ», 2008. – 400 с.

4. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник/ За редакцією В.Г. Кременя. Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.

5. Програма розвитку вищої освіти України «Основні засади розвитку вищої освіти України», ч.4. – К.: 2008. – 86 с.

SUMMARY

COMPARABLE ANALYSES OF VARIATIONS OF ECTS IN EUROPEAN COUNTRIES AND IN UKRAINE

Kharkivs'ka A.

The comparable analyses of introducing ECTS credits in European countries and in Ukraine is done. Correlations of different kinds of student's work, such as: work at home and in the audience; correlations of obliged disciplines and disciplines for free choice; organization of control student's knowledge and different systems of it in the most respectable and known universities all over the Europe are viewed in the article. Author proves that introducing ECTS credits isn't a very new event in Ukrainian high school history life. It's also discovered that using system of ECTS credits can't be turned for only recounting worth of work into credits.

Key words: ECTS system, ECTS credit, substantial module, student's work over the audience, correlations of disciplines/modules.